

CLEMENS WISSE

*Het dilemma van de
boerenzoon*

HET DILEMMA VAN DE BOERENZOON

Clemens Wisse

Het dilemma van de boerenzoon

Westfriesland

Eerste druk in deze uitvoering 2009

www.kok.nl

NUR 344

ISBN 978 90 205 2974 6

Copyright © 2009 by 'Westfriesland', Hoorn/Kampen

Omslagillustratie en -ontwerp: Bas Mazur

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HOOFDSTUK 1

Het is windstil en een enkele vogel laat door de melodieuze klanken van zijn fluitconcert al merken dat hij, ondanks het vroege uur, zijn territorium tegen ongewenste indringers wil verdedigen. Het moedeloze 'hop! hop!' steekt wat schrill af tegen het vrolijke geluid van deze vroege vogel. Kors Neuteboom haalt de koeien op om gemolken te worden. Hij is nog te slaperig om te kunnen genieten van deze prachtige ochtend. Al vele jaren is hij knecht op de Wilgenhoeve, die als een bolwerk van macht en welvaart in de weidse polder de eerste stralen van de opkomende zon opvangt. Hoge wilgen, waaraan geen blad beweegt, omringen de kapitale hoeve met de voorname woning en de lange stal. De hooiberg erachter maakt het rustieke plaatje compleet. Maar Kors heeft niet veel oog voor al het schoons dat hem omringt. Daarvoor maakt hij zich te veel zorgen om de situatie op de hoeve. De oude meid die, net als hijzelf, al vele jaren op de hoeve is, kwakkelst steeds meer met haar gezondheid en tot overmaat van ramp is nu ook de nog jonge boerin ziek geworden. Niet zomaar een griepje, want de dokter keek bij zijn laatste bezoek nogal bedenkelijk.

'Goeiemorgen, Kors,' broemt Koos Oosterveen als hij in de bocht komt en zijn knecht helpt bij het vastzetten van de koeien. Het zijn routinehandelingen waarbij woorden overbodig zijn. Dat geldt ook voor het melken. Nadat de boer van de Wilgenhoeve de poten van zijn eerste koe met het spantouw heeft vastgebonden, schuift hij het eenpotige melkblok onder zijn achterste, klemt de melkemmer tussen zijn knieën, bevochtigt de spenen met een straaltje melk dat hij in de palm van zijn hand spuit en begint te melken. Dan drukt hij zijn vette pet tegen het warme koeienlijf en laat zijn gedachten de vrije loop. Hij vraagt zich af waar hij alle narigheid aan verdiend heeft. Pastoor Van Rooyen kan dan wel zeggen dat Onze Lieve Heer kracht

naar kruis geeft, maar hij vindt dat hij het wel erg zwaar te verduren heeft. De meeste zorgen heeft hij om zijn zieke vrouw. Dat de oude meid, Kee Pronk, ziek is ziet hij eerder als een last. Hij neemt het haar bijna kwalijk dat ze uitgerekend nu ook ziek moet zijn. Hij beschouwt het oude mens eigenlijk als een blok aan zijn been, maar als hij er in die geest over durft te spreken, vindt hij zijn vrouw en dochters op zijn weg. Natuurlijk begrijpt hij best dat de oude meid bepaalde rechten heeft doordat zij al zo lang op de hoeve dient. Evenals zijn knecht Kors Neuteboom, is Kee door zijn ouders aangenomen en ze werken beiden al zo'n veertig jaar op de Wilgenhoeve. 'Ze hoort bij het meubilair', zeggen de mensen, maar dat wil niet zeggen dat zij er recht op heeft tot het bittere einde op de hoeve gehandhaafd te worden. Op dat punt is hij het niet eens met zijn vrouw. Als het voor Kee geldt, zou het ook voor Kors moeten gelden, maar er is toch geen enkele baas, of hij nou boer is of fabrieksdirecteur, die alle oude knechten of meiden aanhoudt. Dat is toch lariekoek! Als Kee opgeknapt is, moet er elders een plek voor haar gevonden worden. Koos is lid van de armenzorg en het kerkbestuur en hij stort zijn bijdragen in de armenkas. Daaruit moet de oude meid een bijdrage krijgen om de laatste jaren in haar eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Hij wil een jonge kracht op de hoeve, want zijn oudste dochter Lien kan, zeker nu haar moeder ook al ziek is, niet alles in haar eentje. Bet Neuteboom, de vrouw van de knecht, springt af en toe bij, maar die loopt krom van de reumatiek en kan niet veel meer. Hij maakt zich kwaad als hij eraan denkt dat hij nu al tegen de mening van vrouw en dochters moet opboksen. Hij weet wel dat een boerin over het vrouwelijke personeel gaat, maar ze moet niet te kleinzielig zijn. Een boerderij is geen bejaardentehuis. Het is al erg genoeg dat de boerin, die een zwakke gezondheid heeft, zelf vaak in de lappenmand zit.

Zuchtend leegt Koos de volle emmer door de teems in de

gereedstaande melkbus en schuift onder zijn volgende koe. De gedachte aan de zorgwekkende situatie op de hoeve laat hem niet los. Een boerin met een zwakke gezondheid is echt een groot probleem. Sterk is Trui nooit geweest, maar de laatste tijd gaat ze wel hard achteruit. Hij kan zich de dag waarop zijn vader zaliger hem opdroeg bij de grote boer Doornbos op de koffie te gaan, om het met dochter Truitje eens te worden, nog goed herinneren. Veel vrouwenvlees had hij nog niet aan zijn lijf en Truitje Doornbos kon hem ook nauwelijks opwinden. Wel was hij het met vader eens dat het een goede partij was en dus werden hij en Truitje het eens.

De verkeringstijd was eigenlijk een sleur, want ze waren zeker geen tortelduifjes, zoals je dat tegenwoordig wel met de jongelui ziet. Vader had gezegd dat ze het eens moesten zien te worden en dat werden ze ook, maar meer ook niet. De jongelui van tegenwoordig hebben vaak hun mond vol over liefde en dat soort flauwekul, maar hij weet niet wat dat is. Natuurlijk waardeert hij Trui. Als ze zich goed voelt is het een goede boerin en een beste moeder voor de kinderen. Daarin is hij zeker niet teleurgesteld nadat hij achttien jaar geleden met haar trouwde. Wel is het jammer dat ze geen zoon hebben. Eerst werd een jaar na hun trouwen Lientje geboren. Toen Trui voor de tweede keer in verwachting was hoopte hij op een jongen, maar het werd weer een meisje. En na Gonnie volgde enkele jaren later Aaltje.

Hij kan zich nog goed herinneren dat hij erg teleurgesteld was, maar de teleurstelling sloeg om in schrik, want na de zware bevalling zweefde Trui enkele dagen tussen leven en dood. Ze haalde het net, maar de dokter adviseerde van verdere kinderen af te zien en dus ging zijn huwelijksleven er niet op vooruit. Dat kwam ook doordat Trui na die zware bevalling bleef kwakkelen en eigenlijk is er sedertdien niet veel veranderd. Het is halen en brengen, zeggen ze in de streek of erger: ze is ziek of onderweg, maar 'kra-

kende wagens lopen het langst' wordt niet gehoord, want Trui is mager en bleek en ze ziet er daardoor ouder uit dan ze in werkelijkheid is. Een groot verschil met hemzelf, want van hem wordt altijd beweerd dat hij er erg jong uitziet.

'Hoe is het nou met de vrouw, Koos?' verbreekt Kors het gepieker van de geplaagde boer.

'Niet best, Kors. Het is net een ziekenhuis nu ook Kee al te bed ligt. Je moet Bet maar vragen nog even te komen helpen, want Lien staat er nu alleen voor.'

'Zal ik doen, Koos.' Het ligt Kors op de tong te zeggen dat zijn eigen Bet er ook niet zo best aan toe is, want ondanks het mooie voorjaarsweer heeft ze voortdurend last van haar reumatiek, maar hij doet het niet. Hij wil het ook niet, want zijn baas heeft zorgen genoeg. Dat vindt-ie naar voor hem. Al voor zijn baas' geboorte was hij knecht op de Wilgenhoeve en hij heeft Koos, als zoontje van de boer die hem enkele jaren daarvoor aannam, zien opgroeien. Een levendig ventje was het en als kleuter kwam hij vaak aandribbelen om te spelen met zijn eigen zoontje van ongeveer dezelfde leeftijd. In gedachten ziet hij hem nog met een tevreden trek op zijn ronde gezichtje zitten zuigen op de babbelaar die hij van Bet gekregen had. Nu is datzelfde ventje zijn baas en die zit in de narigheid. Trui is een best vrouwtje, maar voor een gezonde kerel als Koos is dat niet voldoende. Hij had een gezonde en sterke boerendochter moeten trouwen, maar rijke boeren kijken eerst naar de centen en dan vinden ze de rest bijzaak. Toen hij zijn eigen Betje trouwde was dat uit liefde. Ze hadden geen van beiden een cent te makken, dus hoefden ze zich daar ook niet druk om te maken. Enfin, laat hij zelf ook maar ophouden met piekeren, want daar schiet niemand iets mee op. Als het melkgerei is opgeborgen gaat hij eerst maar boterhammen eten bij Betje.

Thuis bij zijn eigen daggeldershuisje schopt Kors zijn

klompen uit en hij zet ze op het rekje in het portaal voor de huisdeur. Bet heeft er een hekel aan als hij met zijn vuile klompen in huis komt. Het is een huisje zoals er tientallen in de streek bij de boerenhoeven staan. Gratis wonen vormt meestal onderdeel van de overeenkomst die tussen de knecht en de boer gesloten is. Een mondelinge overeenkomst, want in het kleine dorp aan de Lage Wiede zijn de boeren niet zo vlot met de pen. Het is al een oud huisje, maar het ziet er, vooral met dit zonnige voorjaarsweer, vriendelijk en goed onderhouden uit. Binnen liggen enkele biezenmatten op de vloer en Bet heeft, met de hulp van een van haar getrouwde dochters, gordijnen voor de ramen genaaid. Het is er gezellig en knus en de oudjes zijn nog steeds gek op elkaar.

‘Zo, ben je daar, jongen? Mooi weertje, hè?’ Bet begroet haar man en is ondertussen bedrijvig in de weer met het ontbijt.

‘Ja, over het weer hebben we niet te klagen, Betje. Als het zo zonnig blijft krijg je misschien wat minder last van je reumatiek.’

‘Ik help het je hopen, Kors,’ zucht Bet en terwijl ze bij haar man aan tafel schuift vraagt ze of zijn melk niet te heet is. ‘Dan blaas ik wel,’ lacht Kors om het bezorgde gezicht van zijn vrouw. Hij drinkt graag warme melk bij zijn boterhammen en Bet is na meer dan veertig jaren huwelijk van elke wens van haar man op de hoogte. Het zijn overigens bescheiden wensen, want een vetpot zijn ze niet gewend. Toch zijn ze best tevreden, want als vaste knecht op de Wilgenhoeve heeft Kors altijd een vast inkomen gehad en dat kan niet iedereen zeggen.

‘Hoe gaat het met Truitje?’ wil Bet weten en dan vertelt Kors wat hij van de boer gehoord heeft. ‘Och, de stakker,’ zucht Bet.

‘En Kee gaat ook achteruit.’

‘Nee toch! Dan staat Lien er alleen voor,’ concludeert Bet. ‘Precies! En daarom vraagt Koos of jij kunt komen helpen.’

‘Ik? Heb je dan niet gezegd dat ik weer zo’n last van mijn reumatiek heb?’

‘Nee, het lag wel op mijn tong om het te zeggen, maar die knul heeft het al zo moeilijk. Kun je de pijn niet nog een keertje verbijten?’

‘Jij hebt makkelijk praten, Kors. Jij voelt niet wat ik voel.’

‘Zal ik dan maar zeggen dat het niet gaat?’

‘Nee, laat maar, ik probeer het wel, want ik wil ze toch ook niet in de steek laten. Maar als Kee ziek blijft moeten ze maar een jonge meid aannemen. Er zijn genoeg meiden die het een eer vinden op de grote Wilgenhoeve te gaan dienen.’

Dat het aannemen van een jonge meid geen overbodige luxe is, is te zien aan Lien, de oudste dochter in het gezin van Trui en Koos Oosterveen. Ze heeft een rode kleur en veegt het zweet uit haar hals als ze aan tafel schuift. Op het geblokte zeil van de keukentafel staan de stapeltjes dikbelegde boterhammen keurig op de vaste plaatsen van de huisgenoten, maar op de plaats van Kee blijft het leeg. Gonnie van dertien heeft eerst haar oudere zus geholpen en daarna heeft ze het brood voor haar en haar zusje Aaltje klaargemaakt en in de stikkenzakken gestopt. Gonnie zit in de laatste klas van de dorpschool en moedert een beetje over haar jongere zusje.

‘Kunnen we nu bidden, want ik wil niet te laat op school komen,’ dringt ze op spoed aan.

‘Rustig nou maar,’ vermaant Lien haar zus, ‘ik kan niet heksen, hoor!’

‘Dat is zo, Gonnie,’ valt moeder Trui haar oudste bij. ‘Als ik me niet zo beroerd voelde zou ik wel helpen, maar het gaat gewoonweg niet,’ verontschuldigt ze zich.

‘Jij gaat na het eten weer gauw naar bed, moe,’ beslist Lien. ‘Je moet rusten en je niet druk maken over het huishouden.’

‘Lien heeft gelijk, Trui,’ vindt vader Koos.

‘Dat kan wel zijn, maar nu Kee ook ziek is maak ik me toch zorgen,’ zucht de zieke boerin.

‘We maken ons allemaal zorgen, vrouw, maar als ik met een oplossing kom om de problemen te verhelpen, dan krijg ik de wind van voren. Ik zeg het nog een keer: we moeten een jonge kracht inhuren.’

‘En Kee dan?’ De zieke boerin kijkt haar man vragend aan en ook de anderen zijn benieuwd hoe vader op die vraag zal reageren.

‘Kee is stokoud en wordt nu ook nog bedlegerig. Als ze opgeknapt is, moet ze haar intrek maar nemen bij haar zuster, want sedert die weduwe is zit ze alleen in haar huisje.’

‘En waar moet die arme ziel dan van leven?’

‘Als lid van het kerkbestuur en de armenkas kan ik er wel voor zorgen dat ze wat geld krijgt.’

‘Het gaat me zo aan m’n hart om Kee weg te sturen, Koos.’

‘Wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen, vrouw,’ vindt de boer, maar vooral de twee jongste meisjes kijken hem met grote angstogen aan en vragen of Kee echt weg moet.

‘We zijn zó aan haar gehecht, pa,’ zeggen ze met bedeesde stemmetjes, want ze weten dat hun mening bij vader weinig gewicht in de schaal legt.

‘Vanaf hun geboorte was Kee er, Koos, dus je kunt je toch wel voorstellen dat ze haar niet kunnen missen.’

‘Natuurlijk kan ik me dat voorstellen, Trui, want voor mij geldt hetzelfde. In mijn herinnering was Kee er ook altijd.’

‘Nou dan!’

‘Luister nou eens. Geen enkele baas houdt zijn personeel toch tot hun laatste ademtocht. Als we Kee aanhouden, moeten we met Kors hetzelfde doen.’

‘Met Kors ligt dat anders, pa,’ vindt Lien. ‘Als Kors niet meer kan werken moet jij een nieuwe knecht nemen en die moet dan in het huisje van Kors en Bet.’

‘Ik zie geen verschil,’ houdt Koos vol.

‘Laten we maar bidden, zodat de meisjes naar school kunnen,’ breekt de boerin de discussie af. Ze ziet aan de gezichtjes van de kinderen dat ze zich de woorden van hun vader erg aantrekken. Zelf kan ze ook niet begrijpen dat haar man zo zakelijk over de meid praat. Kee is meer dan een dienstbode en daarom stuit het haar tegen de borst haar na een leven van hard werken af te danken, want zo voelt ze het.

Als de meisjes naar school zijn en Lien in het boenhok bezig is met het schoonspelen van het melkgerei, blijft Koos op verzoek van Trui nog even zitten. ‘We moeten nu geen beslissing nemen over de toekomst van Kee, Koos, maar ik ben het wel met je eens dat het voor Lien te zwaar wordt en dat er hulp moet komen.’ De zorg om haar oudste dochter deelt Trui met haar man.

‘Ik ben blij dat je dat tenminste inziet, vrouw, maar heb jij een idee waar wij op korte termijn een meid vinden die van aanpakken weet?’

‘Het lijkt me niet zo moeilijk er een te vinden, want dienen op de Wilgenhoeve is voor de meeste meisjes in het dorp aantrekkelijk.’

‘Dat zal best, maar we zouden iemand moeten hebben die het boerenbedrijf van binnen en van buiten kent en die oud genoeg is om overwicht te hebben op Lien, want die is nog wel wat jong om de hele verantwoordelijkheid voor het werk te dragen. Ken jij zo iemand?’

‘Daar hoeft ik niet zo lang over na te denken, Koos. Hoeve Boszicht van Teun en Alie Krijgsman is maar een kleine bedoening en ik denk dus dat Alie wel een dochter zal kunnen missen. Ik denk bovendien dat zij de extra inkomsten ook wel zal kunnen gebruiken, want een vetpot lijkt het me daar niet met die paar koeien.’

‘Maar de oudste, Klazien, zit toch in het klooster.’

‘Klopt, maar er is nog een dochter van negentien en een

van zestien thuis. Mieke van negentien zou ik hier wel willen hebben. Voor zover ik haar ken is het een aardige meid en het boerenbedrijf kent ze van haver tot gort. Boszicht is in vergelijking met de Wilgenhoeve wel klein, maar Mieke is en blijft toch een boerendochter.'

'En jij denkt dat die hier wel zou willen werken?'

'Dat weet ik niet, maar we kunnen het allicht vragen. Zelf voel ik me te beroerd om erheen te gaan, dus zal jij dat moeten doen.'

'Ik zie Teun vrijdag waarschijnlijk op de markt, dus dan schiet ik hem wel aan. Kan ik dan zeggen dat Mieke hier als eerste meid aan de gang kan?'

'Zolang Kee ziek blijft wel, maar daarna...'

'Daarna zullen we wel zien, Trui.' Koos is het een beetje zat om bij elke beslissing rekening te houden met de oude meid. Het moet voor de dochter van Teun en Alie Krijgsman een beetje aantrekkelijk zijn op de Wilgenhoeve te komen werken.

De oren van Mieke Krijgsman zouden tuiten als ze het gesprek in het achterhuis van de Wilgenhoeve zou kunnen volgen. Maar Mieke heeft andere dingen aan haar hoofd. Ze komt uit een warm nest en heeft het thuis goed. Samen met haar jongere zus Jannie en moeder Alie kan ze het werk op de kleine hoeve Boszicht met gemak aan. Haar twee jaar oudere zus Klazien is novice in het klooster van de Franciscanessen. Zo op het oog is er dus niets om over in te zitten, maar dat doet Mieke nou juist wel. Haar vader, waar ze erg op gesteld is, is maar een kleine boer. Dat zou niet erg zijn – ware het niet dat zij tot over haar oren verliefd is op de zoon van een van de rijkste boeren van het dorp: Bart Langezaal van de machtige hoeve Hogerwei. Bart is de tweede zoon van Tinus en Ans Langezaal en dus veel te hoog gegrepen voor haar. Bovendien weet zij niet hoe Bart over haar denkt. Een hekel heeft hij zeker niet aan haar, want zij herinnert zich dat hij op school altijd

aardig tegen haar was. Toen meester Wolfs een keer een aardrijkskundeles aan Frankrijk gewijd had, nam Bart de volgende dag een atlas mee en kwam hij speciaal bij haar zitten om haar de plaatsen aan te wijzen waarover de meester het gehad had.

Nee, in het mooie hoofdje van Mieke Krijgsman zou het niet opkomen op de Wilgenhoeve te gaan werken. Moeder Alie is als een kloek die haar kuikens veilig onder haar vleugels houdt en dat bevalt haar best, maar de gedachten aan Bart Langezaal laten haar niet los.

Die vrijdagmorgen is Koos Oosterveen al vroeg naar de veemarkt in Leiden vertrokken. Er zijn op de Wilgenhoeve een jaar eerder veel kalveren geboren en dat zijn inmiddels gezonde pinken geworden. Allemaal kan Koos ze niet aanhouden, dus heeft de veeschuit er die ochtend een zestal meegenomen naar de markt. Voor de boeren uit de streek, en dus ook voor Koos Oosterveen, is een bezoek aan de vrijdagse markt in de stad een hoogtepunt in de week. Het is er gezellig en als het een beetje meezit kan er ook een aardig centje verdiend worden. Het is op de markt bekend dat Koos Oosterveen altijd puik vee aanvoert en dus hoeft hij doorgaans niet lang op kopers te wachten. Hij schaamt zich er daarom ook niet voor hoge prijzen te bedingen en het moet wel raar gaan wil hij zijn zin niet krijgen. Het spel van verongelijkt weglopen van veehandelaars die op koopjes uit zijn, heeft hij meteen door en ze beleven er dan ook weinig lol aan. Koos maakt er een soort sport van en hij staat bekend als 'de boer van het kat-en-muispel'.

Dat spelletje speelt hij die vrijdag niet met Teun Krijgsman, want die kleine boer moet hij op zijn hand zien te krijgen. Een boer, hoe klein ook, verhuurt zijn dochter niet graag als meid op een grotere hoeve, maar soms is de spoeling bij een kleine boer met een groot gezin zó dun geworden dat het wel moet. Hoe de situatie bij Teun en

Alie Krijgsman is weet Koos niet, maar als hij dochter Mieke als hulp op de Wilgenhoeve wil hebben zal hij Teun toch een worst voor moeten houden.

En het geluk is met hem, want het valt Koos op dat Teun zijn pinken met meer dan oppervlakkige belangstelling bekijkt. 'Mooie beestjes, Teun! Is het iets voor je?' Koos gooit een visje uit en Teun hapt, zij het voorzichtig.

'Ja, ik kan wel een pink gebruiken, want tot verdriet van mijn jongste dochter Jannie moest ik haar koe, althans het beest dat zij bij de geboorte een naam gegeven had, naar het slachthuis brengen.'

'Sneeu voor dat meisje, Teun. Misschien kan je haar een plezier doen door een pink te kopen en haar te vragen een naam voor het beest te verzinnen.'

'Een leuk idee, Koos, maar de prijzen die jij doorgaans voor je handel vraagt, kan ik niet betalen.'

'Niet te hard van stapel lopen, Teun, ik zal je het vel niet over de oren halen, hoor!'

'Nee, dat zal niet! Ik ken jou zo langzamerhand wel een beetje, Koos.' Teun draait zich om en loopt lachend weg, maar Koos houdt hem tegen.

'Wacht even, Teun,' zegt-ie gehaast. 'De prijs van die pink interesseert mij niet zo veel, belangrijker is of jij me uit de penarie kan helpen.'

'Welke penarie?' Teun komt terug en kijkt de grote boer van de Wilgenhoeve met een vragende blik aan.

'Mijn vrouw is niet in orde en nu is Kee Pronk ook nog ziek geworden. Daarom heb ik hulp nodig.'

'Als je in de narigheid zit kun je op mijn hulp altijd rekenen, Koos, dat geldt voor iedereen in dit dorp, maar wat heeft dat met de prijs van je pinken te maken?'

'Niet zo veel, Teun, maar als ik jou een plezier kan doen met een mooie jonge koe tegen een vriendenprijs, dan wil jij misschien wel iets extra's voor mijn gezin doen.'

'Wat dan?'

'Mijn dochter Lien staat er op het ogenblik alleen voor en

veel verbetering in de situatie van mijn vrouw zie ik niet. Kee is niet alleen ziek, maar, zoals je weet, ook stokoud en dus loopt de zaak in het honderd als er geen hulp komt. Het moet iemand zijn die het boerenbedrijf van haver tot gort kent en die ook van aanpakken weet. Jouw vrouw heeft de beschikking over twee grote dochters en wij vragen ons af of je oudste dochter ons niet uit de brand zou kunnen helpen.'

'Mijn oudste dochter zit in het klooster, Koos.'

'Dat weet ik, maar mijn vrouw had het over Mieke als eerste meid op onze hoeve.'

'O!' Teun krabbelt zich achter het oor en hij weet niet hoe hij moet reageren. Aan de ene kant is hij er trots op dat de grote boer van de Wilgenhoeve het oog laat vallen op zijn dochter, maar aan de andere kant weet hij dat Alie op haar kinderen past als een kloek op haar kuikens. Of Mieke er voor voelt het huis uit te gaan om op de Wilgenhoeve te gaan dienen, weet hij niet. Wel weet hij dat zijn vrouw en dochters elkaar min of meer in de weg lopen sedert Jannie drie jaar geleden van school gekomen is. Voor drie vrouwen is er op Boszicht eigenlijk geen werk.

'Wat vind je ervan, Teun?' Koos ziet twijfel in de reactie van het keuterboertje.

'Ja, wat vind ik ervan?' herhaalt Teun de vraag van Koos.

'Belangrijker is wat mijn vrouw en Mieke ervan vinden.'

'Neem de pink mee en praat er thuis over, Teun. Als je vrouw en Mieke akkoord gaan, dan hebben we het nog weleens over de prijs van het beest.'

Het is duidelijk dat Koos de kleine boer door deze geste enigszins aan zich wil verplichten en Teun knikt. Hij moet even aan het idee wennen dat zijn dochter eerste meid wordt bij een andere boer, maar als ze elkaar thuis in de weg lopen is dat zo'n slechte oplossing nog niet... En een pink voor weinig geld is natuurlijk altijd mooi meegenomen.

‘Wat kijk jij vrolijk. Heb je goede zaken gedaan op de markt?’ Alie Krijgsman kijkt haar man glimlachend aan. Een slechte bui heeft Teun zelden, maar nu ziet hij er wel erg opgewekt uit.

‘Dat kun je wel zeggen, ja,’ beantwoordt Teun de vraag van zijn vrouw. ‘Ik heb Koos Oosterveen op de markt ontmoet en we hadden een nogal interessant gesprek.’

‘En leverde dat iets op?’

‘Zeker! De veeschuit brengt straks een van de zes prachtige pinken waarmee Koos op de markt stond.’

‘Kunnen wij die wel betalen, Teun?’ Er komt een zorgelijke trek om de mond van de boerin, want zij heeft er moeite mee de eindjes aan elkaar te knopen en geld voor dure pinken hebben ze niet. Ze is al blij als ze elke dag een voedzame maaltijd op tafel kan zetten. ‘Geef ons heden ons dagelijks brood...’ bidt zij samen met haar gezin alvorens zij de groente verdeelt, want om twaalf uur wordt er warm gegeten. Op de tafel staat een grote pan waaruit de gezinsleden de aardappelen aan hun vorken prikken en vervolgen in de juskom dopen. Vader Teun deelt uit de grote zwarte pan het malse vezelvlees uit. De taken in het hechte gezin van Teun en Alie Krijgsman zijn traditioneel verdeeld. Terwijl het geluid van tikkende vorken en malende kaken de knusse huiskamer vult, komt vader Teun terug op de vraag van zijn vrouw.

‘Over geld is met Koos nog niet gesproken, Alie.’

‘Je koopt een pink en over geld wordt niet gesproken.’ De boerin kijkt haar man met een verbaasde blik aan. ‘Jij beweert altijd dat de boer van de Wilgenhoeve weliswaar goed, maar ook erg duur vee aanvoert.’

‘Deze keer niet,’ zegt Teun nogal raadselachtig.

‘Is de pink niet goed?’ Alie begrijpt er steeds minder van en Jannie begint te giechelen dat pa misschien een borreltje te veel gedronken heeft op de markt, maar de boerin vermaant haar jongste dochter dat ze niet zulke gekke dingen moet zeggen.

‘Ik zei toch dat het een prachtig beest is, Alie. De zaak ligt anders. Je weet dat Trui Oosterveen een zwakke gezondheid heeft, maar nu is er meer aan de hand op de Wilgenhoeve. Kee Pronk, de oude dienstmeid, is ook ziek geworden en nu staat Koos’ oudste dochter Lien er alleen voor. Over de prijs van die jonge koe wil Koos nog niet praten, maar hij verwacht wel een tegenprestatie van ons.’ ‘Een tegenprestatie?’

‘Ja, hij heeft hulp nodig.’

‘Ik wil de pink Berta noemen, pa, mag dat?’ Jannie volgt het gesprek nauwelijks, maar zij is wel blij dat de plaats van de oude Berta die naar het slachthuis gebracht is, weer door een jonge koe wordt ingenomen. ‘Of heeft-ie al een naam?’

‘Stil jij nou even, meissie,’ bromt Teun. ‘Laat mij mijn verhaal afmaken.’ Teun is zich ervan bewust dat hij met een moeilijke boodschap komt, dus leidt hij die voorzichtig in, maar daarbij wil hij niet te veel afgeleid worden door zijn jongste dochter. ‘Koos en Trui Oosterveen zouden onze Mieke graag als eerste meid willen hebben,’ vervolgt hij zijn verhaal en kijkt beurtelings zijn vrouw en dochter aan om te zien welk effect zijn boodschap heeft. En die boodschap heeft een verlamme uitwerking op zowel moeder als dochter.

‘Mij?’ vraagt Mieke met een rood hoofd. Ze legt haar vork neer, krijgt vervolgens geen hap meer door haar keel en werpt een hulpzoekende blik op haar moeder. Moeder Alie kijkt ook bedenkelijk. Zij is als een kloek die haar kuikens graag onder haar vleugels houdt, maar tegelijkertijd beseft ze dat de spoeling dun blijft als ze ze allemaal bij zich wil houden. Haar oudste, Klazien, heeft ze moeten afstaan aan het klooster en hoewel het haar moederhart pijn deed, is ze er toch trots op. Klazien is nog in haar noviciaat, maar binnenkort wordt ze geprofest en zal ze haar gelofte van armoe, kuisheid en gehoorzaamheid moeten afleggen. Er is dan feest in het klooster van de Franciscanessen en

daarvoor worden zij en Teun en natuurlijk ook de kinderen uitgenodigd.

‘Ja, jou, Mieke,’ reageert vader Teun op de verbaasde vraag van zijn dochter. ‘Eerlijk gezegd vind ik het een hele eer dat de boerin van de machtige Wilgenhoeve haar oog op jou heeft laten vallen, meissie. Ze wil iemand die het boerenbedrijf van haver tot gort kent.’

‘Maar dan moet ik hier weg,’ concludeert Mieke en ze kijkt haar moeder met zo’n ongelukkige blik aan dat die een brok in haar keel krijgt. Eigenlijk zou ze Mieke graag op Boszicht houden, want Jannie doet weinig in het huishouden, omdat ze haar vader op de boerderij helpt. Maar Dikkie, haar enige zoon, komt volgend jaar van school en dan gaat hij zijn vader helpen.

‘Ik ga mijn middagdutje doen dan hebben jullie gelegenheid er nog eens over na te denken, maar ik vind dat we het moeten doen,’ besluit Teun voordat hij gapend in de bedstee verdwijnt.

‘Als Mieke naar de Wilgenhoeve gaat, moet ik jou dan helpen in het huishouden, moe?’ vraagt Jannie als haar vader in de bedstee gekropen is. ‘Ik blijf liever pa helpen op de boerderij, hoor!’

‘Dan moet ik hier natuurlijk blijven,’ reageert Mieke opgelucht, maar haar moeder schudt haar hoofd.

‘Geen te snelle conclusies, Mieke,’ waarschuwt ze. ‘Als Dikkie volgend jaar van school komt, neemt die de plaats van Jannie in en voor ons drieën is er in het huishouden dan onvoldoende werk.’

‘Vind jij dan net als pa dat ik het moet doen?’ De tranen springen Mieke in de ogen als ze ziet dat haar moeder in een moedeloos gebaar haar schouders ophaalt maar bevestigend knikt.

‘Ik zal je ontzettend missen, lieve kind, maar het is niet anders.’ Ook Alie Krijgsman krijgt het even te kwaad als ze de radeloze blik in de ogen van haar dochter ziet. Als Mieke snikkend haar hoofd op haar armen laat zakken,

schuift zij naast haar aan tafel en legt beschermend een arm om haar heen. ‘Stil maar, meissie, je gaat de wereld toch niet uit.’

‘Dat weet ik wel, maar ik blijf veel liever bij jou.’

‘Ik begrijp dat best, maar lieverkoekjes worden niet gebakken, kindje. Je bent het toch wel met me eens dat er voor ons drieën onvoldoende werk in het huishouden is?’

‘Natuurlijk wel, maar het valt me zo rauw op mijn dak. Ik heb er nooit aan gedacht dat ik voor mijn trouwen hier weg zou moeten.’

‘Je moet niet net doen of we je weggagen, Mieke. Op de Wilgenhoeve hebben ze problemen en het is dan onze plicht om te helpen. Bovendien is het, zoals pa zegt, een eer dat de boerin van de machtige Wilgenhoeve speciaal voor jou gekozen heeft. Veel meisjes van jouw leeftijd zouden blij zijn met een baan als eerste meid bij Trui Oosterveen.’

‘Als het erom gaat die mensen uit de brand te helpen, dan vind ik het niet zo erg, maar van pa heb ik begrepen dat het niet voor even is.’

‘Wen nou maar een beetje aan het idee, dan praten we er morgen of overmorgen wel over verder,’ besluit moeder Alie voordat ze weer aan het werk gaat.

Die nacht kan Mieke de slaap niet vatten. Ze ligt maar te draaien en te denken en ze komt er niet uit. ‘Veel meisjes van jouw leeftijd zouden blij zijn met een baan als eerste meid op de machtige Wilgenhoeve,’ zei moe. Als ze zich al een beetje een boerendochter voelde, dan is dat gevoel door de opmerking van moe wel definitief verdwenen. De meisjes die graag op de Wilgenhoeve zouden willen werken, zijn dochters van daggelders en knechten – en zij zit dus op één lijn met die meiden. Bart Langezaal is voor haar nu net zo onbereikbaar als voor hen. Toch zou ze geen minuut aarzelen als haar gevraagd zou worden bij te springen op Hogerwei, de hoeve van de familie Langezaal. Ze

zou Bart daar de hele dag om zich heen hebben. Nu komt ze hem geregeld tegen als ze naar het dorp gaat, want ze wonen niet ver van elkaar af, maar als ze helemaal naar de Wilgenhoeve verhuist, dan zal ze hem veel minder vaak zien. Weg van huis en verder weg van Bart! Ze kan er niet van slapen.

Als ze de volgende morgen loopt te gapen, begrijpt moeder Alie dat haar kind het moeilijk heeft met het verzoek van Koos Oosterveen en ze besluit het onderwerp maar een dagje te laten rusten. Dat zegt ze ook tegen Teun als die erover begint.

‘En als Koos Oosterveen me nou morgenochtend bij het uitgaan van de kerk aanschiet en vraagt hoe het ermee staat, wat moet ik dan zeggen?’ Teun is er geen voorstander van om de beslissing Mieke naar de Wilgenhoeve te sturen uit te stellen.

‘Dan zeg je maar dat Mieke erg aan het idee moet wennen om van huis te gaan en dat je het hem zo gauw mogelijk laat weten.’

‘Hij zal me slappe knieën verwijten, Alie.’

‘Dat doet-ie dan maar; wij gaan nou eenmaal anders met onze kinderen om dan de rijke boeren.’

‘Als we te lang wachten neemt-ie een ander en dan vissen wij achter het net.’ Teun laat er geen misverstand over bestaan dat hij het verzoek van de grote boer als een buitenkansje beschouwt of eigenlijk meer nog als een eer.

Mieke zelf vindt het wel plezierig dat haar ouders het onderwerp, waar zij van wakker ligt, even laten rusten. Ze gaat die zondag naar de vroege mis en in de bank schuin voor haar zit Lien Oosterveen. Zoals iedereen in het dorp elkaar kent, zo ook kent zij Lien, die op school twee klassen lager zat dan zijzelf. Een wat spichtig meisje met een nogal stuurs gezicht. Ze is niet echt lelijk, maar door haar norske blik zal ze niet veel indruk op de jongens maken. Dat ligt voor haarzelf wel anders. Zij weet dat ze er voor de

jongens aantrekkelijk uitziet en als ze dat zelf al niet zou weten, dan laten de jongens er geen misverstand over bestaan. Maar veel oog heeft ze niet voor hen, behalve dan voor Bart Langezaal met zijn donkere haardos en mooie bruine ogen. Jammer dat hij de zoon van de allergrootste boer van het dorp is. Haar eigen vader behoort tot de kleinste boeren van het dorp en dus is het haar al heel lang duidelijk dat ze bij Bart geen schijn van kans heeft. Zijn oudere broer Chris heeft verkering met de dochter van de rijkste boer van Veendorp, een plaatsje dat op een vijftal kilometers van hun eigen dorp verwijderd ligt. Verder zijn er geen kinderen, dus is Bart een erg aantrekkelijke partij voor boeren die ook wat in te brengen hebben.

Als ze te communie gaat en met haar handen onder de witte dwaal wacht tot meneer pastoor de hostie op haar tong legt, ziet ze dat Lien Oosterveen de communiebank net verlaat. Ook zij staat op en als ze met gevouwen handen terug naar haar plaats loopt, kan ze niet nalaten even een blik te werpen op de jongen die haar hele denken en doen beheerst. Een moment ontmoeten hun blikken elkaar en dan lijkt het net of Bart speciaal op haar let. Ze verbeeldt het zich natuurlijk, want waarom zou de zoon van Tinus Langezaal notitie van haar nemen. Terug in haar bank knielt ze en slaat de handen voor haar gezicht voor het gebed, dat normaliter op de communiegang volgt. Het is haar van kindsbeen af ingepeperd dat dit een bijna heilig moment is, maar ze kan er niets aan doen dat haar gedachten afdwalen. Sedert pa met zijn boodschap van de markt thuiskwam, ligt haar belevingswereld een beetje overhoop. Tot nu toe kabbelde haar leventje zonder grote hobbels rustig door. Thuis is het altijd gezellig met haar ouders en Jannie en Dikkie. Met hun acht koeien, wat schapen en een zeug met biggen is het geen weelde, maar ze redden zich wel. Dit warme nest zal ze moeten verruilen voor de grote Wilgenhoeve, waar ze mede de zorg zal krijgen over twee zieke mensen. Is dat een erebaan waar

pa het over heeft? Toen hij eergisteren zijn middagdutje ging doen, verwachtte hij dat zij samen met moe tot een besluit zou komen. ‘Denk er maar over na, maar volgens mij moeten we het doen,’ zei hij. Het verbaast haar eigenlijk dat hij er niet meer over begonnen is, maar waarschijnlijk heeft moe de boot even afgehouden. Moe is een lieverd en pa ook wel, maar die is toch wat harder. Ondanks het feit dat hij maar een klein boertje is, heeft hij een groot eergevoel en dat wordt extra gevoed als grote boeren, zoals Koos Oosterveen, rekening met hem houden. Als ze botweg zou weigeren op het verzoek van Koos Oosterveen in te gaan, dan zou hij erg teleurgesteld zijn. Mag ze hem dat aandoen? Eigenlijk hebben pa en moe beiden gelijk dat zij wel gemist kan worden in het huishouden van Boszicht, zeker als het maar tijdelijk is. Ze moet niet verder zeuren en doen wat er van haar verlangd wordt.

Maar dan beseft ze plotseling dat ze zit te piekeren in plaats van te bidden. Niet erg christelijk, maar dat is de oude boerenvrouw die naast haar achter haar gesloten handen zit te snurken, ook niet. Ze moet er een beetje om lachen en staat weer met beide benen op de grond als het ‘ite missa est’ geklonken heeft en zij, samen met de andere gelovigen, de kerk verlaat.

De kerk met haar spitse toren valt het eerste op als je het kleine dorp aan de Lage Wiede nadert. Dat is niet zo vreemd, want in de kleine boerengemeenschap is de kerk niet alleen het centrale punt van bezinning, maar de klok in de toren waarschuwt de werklieden in het veld ook als het etenstijd of melkenstijd is. Op zondag roept diezelfde klok de dorpsbewoners op voor de mis en het gebeier van de klokken begeleidt ook bruidsparen naar de kerk of rouwende dorpingen via de dienst naar de begraafplaats, die achter het gebouw ligt. De pastorie staat naast de kerk en het geheel wordt omzoomd door een hoge heg, waarachter ook een plek is ingeruimd voor de moestuin en boom-

gaard van de pastoor. Aan de wegkant van de hoge heg hebben enkele boeren hun kapwagens geparkeerd. De paarden zijn ondergebracht in de grote schuur van het dorpscafé met de toepasselijke naam 'De Uitspanning'. Voor de uitgang van de kerk ligt een breed grindpad en daar blijven de kerkgangers vaak even staan om met deze en gene een praatje te maken of te wachten op de kapwagen die intussen opgehaald wordt. Ook Mieke wacht, samen met haar moeder, op de kapwagen die vader Teun ophaalt. Hij arriveert bijna gelijktijdig met de kapwagen van boer Langezaal, maar er is wel een groot verschil. Het gerij van Langezaal is splinternieuw en daardoor vormt het oude beestje van Teun Krijgsman er wel een schril contrast mee.

Oog voor het glanzende gerij van hoeve Hogerwei heeft Mieke nauwelijks, maar des te meer voor Bart, die joviaal groet vanaf de bok. Vader Teun wisselt enkele woorden met Tinus Langezaal en laat vervolgens de dames instappen. Met een galant gebaar houdt hij het deurtje van de koets open en klimt vervolgens zelf op de bok. Zoon Dikkie houdt hem daar gezelschap.

'Ik denk dat Koos Oosterveen naar de hoogmis gaat, want ik heb hem niet gezien,' zegt Teun als hij, na het paard uitspannen te hebben, aan de zondagse koffietafel schuift. Het klinkt opgelucht en dat is Teun ook. Als hij hem op het pleintje voor de kerk getroffen had, zou Koos zeker over Mieke begonnen zijn. Nu heeft Teun nog de tijd tot vrijdag, als hij Koos op de markt ontmoet.

'En dat kwam jou wel goed uit,' raadt moeder Alie zijn gedachten en Teun knikt.

'Dat klopt, maar ik denk dat we nu toch langzamerhand knopen moeten doorhakken.' En tot Mieke: 'Jij hebt de tijd gehad om over het voorstel van Koos Oosterveen na te denken en dus lijkt het me goed dat je tot een besluit komt, meissie.'

‘Het is goed, pa,’ zegt Mieke en op dat moment beseft ze niet dat dit antwoord binnen niet al te lange tijd een beslissende wending aan haar leven zal geven.

‘Daar ben ik blij om, kind,’ zegt Teun, maar ondanks zijn vreugde over dit besluit van zijn dochter klinkt er toch enige weemoed door in zijn stem. Hij doet zich doorgaans wel flink en vastberaden voor, maar wie hem goed kent, en dat is vooral Alie, die weet dat hij een klein hartje heeft en veel van zijn kinderen houdt. Hij is trots op zijn oudste dochter Klazien, die haar roeping gevolgd heeft en non zal blijven in het klooster, maar hij mist haar nog elke dag. Datzelfde zal straks gelden voor Mieke, zij het in mindere mate, want haar zal hij elke week minstens één dag thuis hebben.

‘Dan zal je het voortaan zonder mijn hulp moeten stellen, pa,’ zegt Jannie met een spijtig gezicht. Zij vindt het boerenwerk leuker dan het huishouden.

‘Dat zal niet lang duren, meissie, want Dikkie komt gauw van school en dan kan die jouw plaats innemen. Daarom ook kunnen we zonder veel problemen de familie Oosterveen uit de penarie helpen.’

‘Wat zit je met je hoofd te schudden, Dikkie,’ zegt moeder Alie verbaasd. ‘Ben je het er niet mee eens?’

‘Dat wel, maar als ik hier als volwaardige kracht aan de gang moet, wil ik wel voor vol aangezien worden en niet Dikkie heten, maar Dirk. Dat is de naam die jullie mij gegeven hebben.’

‘Je hebt gelijk, jongen,’ lacht vader Teun. ‘Ik beloof je dat ik je vanaf vandaag alleen nog Dirk zal noemen en moeder zal dat ook wel willen, hè Alie?’

‘Ja... eh... natuurlijk.’ Het komt er wat aarzelend uit en die aarzelings geeft precies de twijfels van de boerin weer. Straks ook de tweede dochter het huis uit en het jongetje dat zij nog een beetje kon vertroetelen, wil nu ook al als een volwassene beschouwd worden. Ze heeft er moeite mee, maar ze wil dat niet te veel laten merken. Daarom

gaat ze bedrijvig in de weer met de koffie en als ze bij haar zoontje een extra schepje suiker in z'n koffie doet, aait ze hem even liefdevol over zijn bol. Teun zit er niet ver naast als hij steeds beweert dat zijn vrouw net een kloek is, die haar kuikens het liefst onder haar vleugels houdt.

Die vrijdag zegt Teun tegen Koos Oosterveen dat Mieke beschikbaar is en afgesproken wordt dan dat zij langs zal komen om over de voorwaarden te praten.

Boerenzoon Bart Langezaal is tot over zijn oren verliefd op Mieke Krijgsman, maar weet dat die liefde onmogelijk is. Zijn vader zal hem nooit toestemming geven om met de dochter van een keuterboertje te trouwen. Als de vrouw van de rijke boer Oosterveen zo ziek wordt dat zij niet meer op de boerderij kan werken, wordt Mieke aangetrokken als eerste meid. Snel daarna komt de boerin te overlijden. Na verloop van tijd begint de rijke weduwnaar, zelf vader van drie grote dochters, meer en meer voor Mieke te voelen. Miekés vader ziet een huwelijk tussen de twee helemaal zitten, maar Mieke zelf niet. Totdat blijkt dat Bart gekoppeld is aan de oudste dochter van Oosterveen. Dan móet ze hem wel uit haar hoofd zetten. Maar of dat lukt?

Clemens Wisse schrijft historische streekromans, waarin het boerenleven centraal staat, maar de romantiek zeker niet ontbreekt! Eerder verscheen van hem *De jonge boerin van Madezicht* en *De verpande Olmenhoeve*.

Westfriesland

ISBN 978 90 205 2974 6 / NUR 344

9 789020 529746

www.kok.nl